

PARAMEE MODEL เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม PARAMEE MODEL ; Inclusive Education Management

ปารมี ศิริวัชรินทร์ | Paramee Sirawatcharin

¹ข้าราชการครู คศ.1 โรงเรียนโสภณศิริราษฎร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ราชบุรี
Practitioner Level in Sponsirirat school, The Secondary Educational Service Area Office Ratchaburi

*Corresponding author e-mail: 63603065@kmitl.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาในปัจจุบัน นโยบายและหลักการต่างๆได้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ยึดหลักการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และปรับหลักสูตรให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนมากขึ้น ไม่ใช่แค่การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปกติเท่านั้นแต่ยังรวมถึงการจัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษด้วย บทความวิชาการฉบับนี้ เป็นการนำเสนอให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษพิเศษ ความเป็นมาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม และแนวทางในการจัดการเรียนรวมในสถานศึกษา โดยใช้ PARAMEE MODEL ภายใต้โครงสร้าง SEAT FREAMWORK เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาเรียนรวมในสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยให้สูงขึ้น

คำสำคัญ: การศึกษาแบบเรียนรวม; เด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ABSTRACT

Nowadays, Education policies and principles of Education have responded to learner needs. They focus on student centered management and adapt the curriculum to be more suitable for learners. Not only the regular education but also special education is improved for children with special needs. This article offers the importance of educational for children with special needs , a history of inclusive education and the guidelines for managing inclusive education by using PARAMEE MODEL under SEAT FREAMWORK in order to develop Inclusive education management in school which will lead to higher quality of Thai education.

Keywords: Inclusive education; Children with special needs

บทนำ

การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมเกิดขึ้นภายใต้ปรัชญาการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) ตามปฏิญญาสากลของประเทศสมาชิกองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ในการประชุม World Conference on Education for All ในปี พ.ศ. 2533 ที่หาดจอมเทียน

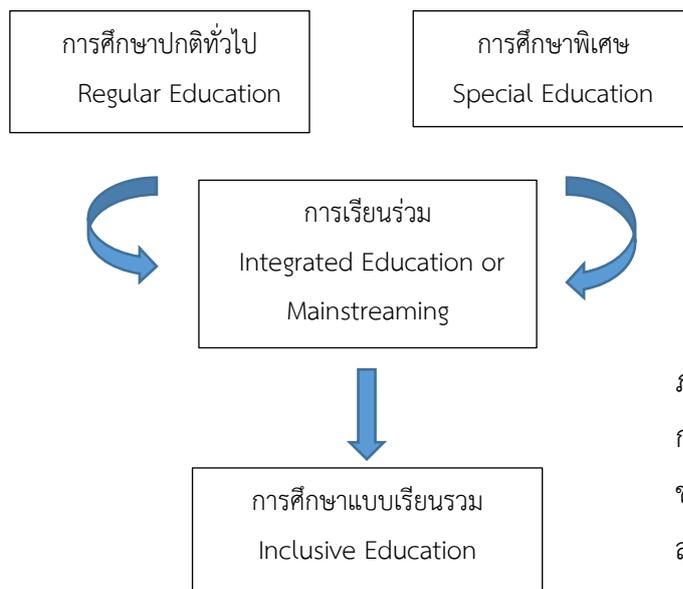
ประเทศไทย ซึ่งทุกประเทศเห็นพ้องร่วมกันว่า การศึกษาเป็นสิทธิที่ประชากรโลกทุกคนพึงได้รับเพื่อการพัฒนาดตนเอง ให้อยู่ในสังคมโลกได้อย่างเข้มแข็ง โดยทุกประเทศต้องกำหนดนโยบายและเร่งรัดจัดการศึกษาให้แก่ประชากร ของตนเองอย่างทั่วถึง และไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางร่างกาย สุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หรือข้อจำกัดอื่นใด (U N E S C O, 1990) ทั้งนี้ รัฐบาลไทยได้ดำเนินนโยบายต่าง ๆ เพื่อสนองต่อข้อตกลง ปฏิญญาจอมเทียนดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 2 ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา มาตรา 10 ระบุว่า การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รวมถึง วรรค 2 วรรค 3 ระบุว่า การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสาร และการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคล ซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นพิเศษและให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

การจัดการเรียนรวม (Inclusion) หรือการจัดการศึกษาโดยวิธีเรียนรวม (Inclusive Education) เป็นวิธีการจัดการศึกษาที่จัดให้เด็กทุกคนได้มีโอกาสรับการศึกษาในโรงเรียนปกติตามความต้องการหรือความแตกต่างของแต่ละบุคคล เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กทุกคนได้ใช้ชีวิตร่วมกันไม่แบ่งแยกเด็กที่มีความต้องการพิเศษออกจากสังคม และเชื่อว่าเด็กทุกคนสมควรได้รับโอกาสในการในการศึกษาเท่าเทียมกัน และพัฒนาตามศักยภาพของพวกเขา โดยครูและบุคลากรทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องพร้อมทั้งผู้ปกครองจะต้องปรับหลักสูตร ปรับวิธีการสอน เพื่อจัดการศึกษาให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนแต่ละคนให้ได้รับการพัฒนาถึงขีดสูงสุดของความสามารถ

ความเป็นมาการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

ในระบบการจัดการศึกษาแต่เดิมจะจัดรูปแบบเดียว คือ การศึกษา ปกติทั่วไป (regular education) ซึ่งแต่เดิมไม่ได้มีคนคำนึงถึงเด็กพิการ หรือเด็กที่ไม่สามารถเรียนรู้ได้ในระบบปกติทั่วไป แต่ต่อมา มีกลุ่มเด็ก พิการที่นักการศึกษาเห็นว่าสามารถให้การศึกษาได้ จึงได้จัดเป็น โรงเรียนพิเศษเฉพาะ ความพิการให้กับกลุ่มเด็กพิการเหล่านั้น จึงได้มี การจัดการศึกษาพิเศษ (special education) ขึ้น เมื่อจัดการศึกษาพิเศษ ให้เป็นระยะเวลาหนึ่ง มีกลุ่มนักการศึกษาได้พิจารณาเห็นว่า เด็กพิการกลุ่มหนึ่งสามารถพัฒนาได้มาก ได้มีการทดลองให้เด็กพิการ เข้าไปเรียนร่วมในโรงเรียนทั่วไป และเกิดวิธีการจัดการศึกษาแบบ เรียนร่วม เรียกว่า การเรียนร่วม (integrated education หรือ mainstreaming) หลังจากที่ได้มีการจัดการเรียนร่วมไประยะหนึ่ง นักการศึกษาได้ทำวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็ก พิการในโรงเรียนการศึกษาพิเศษเฉพาะความพิการกับเด็กที่เรียนร่วม ในโรงเรียนทั่วไป พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กกลุ่มนี้ไม่มี ความแตกต่างกันและยังพบอีกว่าเด็กที่เรียนร่วมนั้นมีทักษะทางสังคมดี

กว่าเด็กที่อยู่ในโรงเรียนพิเศษเฉพาะความพิการ และยังสามารถพัฒนา พฤติกรรมที่เหมาะสมหรือ พฤติกรรมที่ยอมรับกันในสังคมทั่วไปได้ดีกว่า โดยได้ให้คำจำกัดความของการเรียนร่วมไว้ ดังนี้ การเรียนร่วม คือ การที่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ (special needs) ได้รับโอกาส เข้าเรียนร่วมกับเด็กทั่วไปโดยได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือ จากบุคลากรในโรงเรียนทุกฝ่ายให้สามารถเข้าร่วมกิจกรรม ต่างๆ ของโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม แนวทางการจัดการเรียนร่วมนี้มีประเด็นสาระสำคัญอยู่ 2 ประเด็น คือ ข้อที่ 1 โรงเรียนการศึกษาพิเศษต้องเตรียมเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้พร้อมที่จะเข้าเรียน ร่วมได้ หมายถึง เด็กจะต้องมีพัฒนาการเท่าเทียมกับเด็กปกติทั่วไปทุก ประการจึงจะได้รับโอกาสให้เข้าเรียนร่วมโดยทางโรงเรียนจะมองว่า เด็กมีปัญหาจึงต้องปรับและเตรียมที่เด็ก ข้อที่ 2 โรงเรียนและชั้นเรียน ปกติทั่วไปไม่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยน หลักสูตร เทคนิคการสอน การประเมิน ฯลฯ โรงเรียนเพียงแต่จัดบริการสนับสนุนช่วยเหลือเพิ่มเติม ฉะนั้นหากเด็กได้เข้าเรียนในโรงเรียนที่ผู้บริหารและครูเข้าใจก็จะได้รับ โอกาสให้เข้าเรียนร่วมและได้รับการสนับสนุนแต่หากเด็กไปเข้าเรียน ในโรงเรียนที่ผู้บริหารและครูไม่เข้าใจ เด็กก็จะขาดโอกาสที่จะได้รับ การสนับสนุนช่วยเหลือให้สามารถเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพให้ได้ สูงสุดเมื่อการจัดการเรียนร่วมมีจุดอ่อนตรงที่ทางโรงเรียนแทบจะไม่ ต้องปรับเปลี่ยนอะไรเลยเช่นนี้โดยถือว่าปัญหาอยู่ที่เด็ก ไม่ใช่ที่โรงเรียน และนอกจากนี้ยังมีกลุ่มนักการศึกษาที่ได้ศึกษาและสนับสนุนสิทธิ ทางการศึกษาของเด็กทุกคน โดยถือว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน และเป็น สิทธิของเด็กทุกคนที่จะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์จึงได้เกิดมีแนวทางการจัดการศึกษาในแนว ใหม่ เรียกว่า การศึกษาแบบเรียนรวม (inclusive education) มีหลักการว่า เด็กเลือกโรงเรียนไม่ใช่โรงเรียนเลือกรับเด็กเหมือนอย่างเช่น การเรียนร่วม และเด็กทุกคนควรมีสิทธิ์ที่จะเรียนรวมกันโดยทาง โรงเรียนและครูจะต้องเป็นผู้ปรับสภาพแวดล้อม หลักสูตร การประเมินผล วัตถุประสงค์ ฯลฯ เพื่อให้ครูและโรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนเพื่อสนองตอบความต้องการของนักเรียนทุกคนเป็นเฉพาะบุคคลได้ (เอกสารประกอบการสอน รายวิชา การศึกษาแบบเรียนรวม, 2543) ตั้งแต่พ.ศ. 2555 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีนโยบายที่จะพัฒนาโรงเรียนที่จัดการเรียนรวมให้เป็นโรงเรียนต้นแบบ การเรียนรวม กระจายในทุกสำนักงานเขตพื้นที่เพื่อรองรับนักเรียนพิการทุกคนให้ได้รับสิทธิและโอกาสในการศึกษาอย่างเสมอภาคกัน และได้มีโอกาสเรียนรวมกับนักเรียนทั่วไปในโรงเรียนใกล้บ้าน โดยคัดเลือกเป็นโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวมที่เป็นศูนย์บริการทางการศึกษาพิเศษ (Student Support Services : SSS) (อรทัย แสงชัย, 2559)



ภาพที่ 1 แสดงวิวัฒนาการเกี่ยวกับการศึกษาแบบเรียนรวม (เบญจาชลธาร์นนท์, 2544 : 3 อ่างถึงในสุชาติดา บุปผา, 2557 : 9)

การจัดการเรียนรวม คือ การจัดการศึกษาให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าสู่ระบบการศึกษาปกติ โดยให้ร่วมทำกิจกรรมทั้งในเวลาเรียนและในการทำกิจกรรมต่างๆ ตามความเหมาะสม ซึ่งให้โอกาสทั้งเด็กปกติและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างเต็มที่ และมีการแบ่งปันกันท่ามกลางความหลากหลายของปัจเจกบุคคล นอกจากนี้ยังเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ทั้งในเรื่องของ หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และสื่อ เป็นต้น เพื่อพัฒนาให้เด็กเหล่านี้เป็นสมาชิกที่สมบูรณ์ของชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน

รูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมกับเด็กปกติต้องอาศัยรูปแบบการเรียนรวมที่เหมาะสมกับผู้เรียนในชั้นเรียนรวม ซึ่งรูปแบบการเรียนรวมมีหลายรูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบครูที่ปรึกษา (Consultant Model) ในรูปแบบนี้ครูการศึกษาพิเศษจะได้รับมอบหมายให้สอนทักษะแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ เนื่องจากครูที่สอนชั้นเรียนรวมสอนเด็กแล้ว แต่ทักษะยังไม่เกิดกับเด็กคนนั้น ครูการศึกษาพิเศษต้องสอนทักษะเดิมซ้ำอีก จนกระทั่งเด็กเกิดทักษะนั้น สำหรับรูปแบบนี้ครูการศึกษาพิเศษจะรับผิดชอบเด็กจำนวนหนึ่ง เป็นจำนวนจำกัด ครูปกติและครูการศึกษาพิเศษต้องมีการพบปะเพื่อประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับทักษะของเด็ก และมีการวางแผนร่วมกัน รูปแบบนี้เหมาะกับโรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำนวนเด็กที่มีความต้องการพิเศษไม่มากนัก

2. รูปแบบการร่วมทีม (Teaming Model) ในรูปแบบนี้ครูการศึกษาพิเศษจะได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบในการร่วมทีมกับครูที่สอนชั้นปกติ เช่น ในสาย ป.2 (ครูที่สอนชั้นป.2/1 และป.2/2) ครูการศึกษาพิเศษมีหน้าที่ให้ข้อมูลแก่ครูปกติเกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในชั้นเรียนรวม ให้คำแนะนำ

เกี่ยวกับการปรับวิธีสอนการมอบหมายงานหรือการบ้าน การปรับวิธีสอบ การจัดการด้านพฤติกรรม มีการวางแผนร่วมกันสม่ำเสมอ เช่น สัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง ครูที่เกี่ยวข้องจะต้องทำงานวางแผนร่วมกันเป็นทีมในการให้ความช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

3. รูปแบบการร่วมมือ หรือ การร่วมสอน (Collaborative/Co Teaching Model) ในรูปแบบนี้ทั้งครูการศึกษาพิเศษและครูปกติร่วมมือกันหลายลักษณะในการสอนเด็กทุกคน ทั้งเด็กที่มีความต้องการพิเศษและเด็กปกติในห้องเรียนปกติ ร่วมมือกันรับผิดชอบในการวางแผน การสอน การวัดผลประเมินผล การดูแลเกี่ยวกับระเบียบวินัยและพฤติกรรมของเด็กผู้เรียนจะได้รับบริการด้านการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับวัย ได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนที่จำเป็น ตลอดจนการปรับการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน ในรูปแบบนี้ครูผู้รับผิดชอบจะต้องประชุมกันเพื่อวางแผน เพื่อให้การเรียนรวมดำเนินไปด้วยดีอาจจำแนกออกเป็นรูปแบบย่อย ๆ ได้ 5 รูปแบบ คือ

3.1 คนหนึ่งสอนคนหนึ่งช่วย (One Teacher-One Supporter) เป็นการสอนที่ครู 2 คน ร่วมกันสอนชั้นเดียวกันในเวลาเดียวกัน เนื้อหาเดียวกัน ครูคนที่เชี่ยวชาญในเนื้อหาว่าเป็นผู้สอน ส่วนครูอีกคนหนึ่งที่เชี่ยวชาญในเนื้อหานั้น ๆ น้อยกว่าเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือนักเรียน นักเรียนอาจถามครูคนใดคนหนึ่งก็ได้ เมื่อนักเรียนมีคำถาม เพราะมีครู 2 คน อยู่ในห้องเรียนในเวลาเดียวกัน

3.2 การสอนพร้อม ๆ กัน (Parallel Teaching) เป็นการแบ่งเด็กในหนึ่งห้องเรียนออกเป็นกลุ่มไปพร้อม ๆ กัน หลังจากบรรยายเสร็จ ครูอาจมอบงานให้นักเรียนทำไปพร้อม ๆ กัน และให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่มไปพร้อม ๆ กัน การสอนแบบนี้เหมาะสำหรับห้องเรียนที่มีจำนวนนักเรียนไม่มากนัก ครูจะได้มีโอกาสดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึง ครูสามารถตอบคำถามนักเรียนได้แทบทุกคน และครูอาจอธิบายซ้ำหรือสอนซ้ำได้ สำหรับเด็กบางคนที่ไม่เข้าใจเนื้อหาบางตอน

3.3 ศูนย์การสอน (Station Teaching) บางครั้งอาจเรียกศูนย์การเรียนรู้ (Learning Centers) ในรูปแบบนี้ครูจะแบ่งเนื้อหาวิชาออกเป็นตอน ๆ แต่ละตอนจะจัดวางเนื้อหาได้ตามแหล่งต่างๆ (Stations) ภายในห้องเรียน ให้นักเรียนตามเวลาที่กำหนด และหมุนเวียนกันจนครบทุกศูนย์จึงจะได้เนื้อหาวิชาครบถ้วนตามที่ครูกำหนด ข้อดีของรูปแบบนี้คือครูอาจใช้เวลาในขณะที่เด็กอื่นกำลังเรียนรู้ด้วยตนเองสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นรายบุคคล ทำให้เด็กเข้าใจสิ่งที่เรียนมากขึ้น

3.4 การสอนทางเลือก (Alternative Teaching Design) ในการสอนแบบนี้จะต้องมีครูอย่างน้อย 2 คน ใน 1 ห้องเรียน ครูคนแรกจะสอนเนื้อหาวิชาแก่เด็กทั้งชั้น หลังจากนั้นจึงแบ่งกลุ่มเพื่อทำกิจกรรม ครูคนหนึ่งจะสอนกลุ่มเด็กที่เก่งกว่าเพื่อให้ได้เนื้อหาและกิจกรรมเชิงลึกในขณะที่ถูกอีกคนหนึ่งสอนกลุ่มเด็กที่อ่อนกว่า เพื่อให้เด็กได้เลือกทำกิจกรรมตามที่ตนมีความสามารถ ข้อดีของการสอนแบบนี้คือ เด็กที่เก่งได้เลือกเรียนในสิ่งที่ยาก ขณะที่เด็กที่อ่อนได้เลือกเรียนตามศักยภาพของตน ครูมีโอกาสสอนซ้ำในทักษะเดิมสำหรับเด็กที่ยังไม่เก่งในทักษะนั้น ๆ เหมาะสำหรับชั้นเรียนวิชาคณิตศาสตร์ หรือวิชาอื่นว่ามีเนื้อหายากง่ายตามลำดับของเนื้อหาวิชา

3.5 การสอนเป็นทีม (Team Teaching) เป็นรูปแบบที่ครูมากกว่า 1 คน รวมกันสอนห้องเรียนเดียวกันในเนื้อหาเดียวกัน เป็นการสอนทั้งห้องเรียนแต่ไม่จำเป็นต้องสอนในเวลาเดียวกันหากมีครูสอนมากกว่า 1 คน ในเวลาเดียวกัน ครูอาจเดินไปรอบ ๆ ห้องและช่วยกันสอนนักเรียนเป็นรายบุคคลโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่มีปัญหาในการเรียนเนื้อหาวิชาที่นักเรียนไม่เข้าใจ

รูปแบบการศึกษาแบบเรียนรวมแต่ละรูปแบบมีข้อดีและข้อเสียที่ต่างกัน ผู้บริหารเป็นผู้กำหนดรูปแบบการศึกษาแบบเรียนรวม รูปแบบการศึกษาแบบเรียนรวมนั้นเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนรวมที่โรงเรียนต่าง ๆ นำมาปฏิบัติกันมากมี 3 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 การเรียนรวมเต็มเวลา (Full Inclusion)

การเรียนรวมเต็มเวลา หมายถึง การที่นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ร่วมกิจกรรมการเรียน การสอนในลักษณะเดียวกันกับเด็กปกติตลอดเวลาที่อยู่ในโรงเรียน

รูปแบบที่ 2 การเรียนรวมบางเวลา (Partial Inclusion)

ประเภทห้องเสริมวิชาการ (Resource Room Model) เป็นการเรียนรวมกันในบางเวลา และแยกกันเรียนบางเวลา เวลาส่วนใหญ่เรียนรวมกัน เวลาส่วนน้อยเท่านั้นที่แยกกันเรียน และแยกเรียนเฉพาะวิชาที่เรียนร่วมกันไม่ได้เพราะทักษะในวิชานั้น แตกต่างกันมาก

รูปแบบที่ 3 การเรียนรวมเต็มเวลา (Full Inclusion) ประเภทมีครูผู้ช่วย (Teachers Aid Model)

รูปแบบนี้เหมาะสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องที่รุนแรงมากขึ้นกว่า 2 รูปแบบแรก ครูจะจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษจำนวน 1 - 3 คนในห้องหนึ่ง เด็กกลุ่มนี้นั่งเรียนที่โต๊ะเดียวกันหรือโต๊ะติดกัน มีครูผู้ช่วยประจำอยู่ในห้องและคอยให้ความช่วยเหลือนักเรียนตลอดเวลา แล้วจัดการเรียนการสอนตามที่แผนการศึกษาเฉพาะบุคคลกำหนด ครูผู้ช่วยจะต้องมีการกำหนดคุณสมบัติและผ่านการอบรมแล้ว อาจเป็นอาสาสมัครหรือเป็น

อัตราจ้างก็ได้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของโรงเรียน (สุชาติดา บุบผา, 2557)

แนวทางการจัดการเรียนรวมในสถานศึกษา

ปัจจัยในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมให้ประสบความสำเร็จ

1. ด้านนโยบาย หน่วยงานระดับชาติ ระดับท้องถิ่น และระดับสถานศึกษา ต้องมีนโยบายการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมที่ชัดเจน มีการจัดสรรงบประมาณ และบุคลากรอย่างเพียงพอ รวมทั้งมีการกำกับติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

2. ด้านหลักสูตร มีการปรับหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนทุกคนเข้าถึงบทเรียน และทำความเข้าใจบทเรียนได้มากขึ้น รวมทั้งปรับวิธีการสอน สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้ เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนทุกคนเข้าถึงเนื้อหาวิชาอย่างเท่าเทียมกัน

3. ด้านบุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทั้งโรงเรียน มีการปฏิบัติงานเชิงรุก ทำงานร่วมกันเป็นทีม มีเจตคติเชิงบวกต่อความหลากหลายของผู้เรียน มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษา

แบบเรียนรวม และเทคนิคการสอนเฉพาะ นอกเหนือจากการสอนปกติ ผู้บริหารสนับสนุนด้วยการเปิดโอกาสให้ครูได้ศึกษาเพิ่มเติม อำนวยความสะดวกให้ครูทำงานร่วมกัน รวมทั้งสนับสนุน สื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนที่จำเป็น ซึ่งในด้านบุคลากรมีหัวข้อย่อยดังนี้

3.1. การสร้างทัศนคติให้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียนในชั้นเรียน นักเรียนในโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ปกติ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา หากทัศนคติบุคคลดังที่กล่าวเป็นไปในทางลบก็ไม่ควรดำเนินการ ก่อนการดำเนินการจัดเรียนรวมควรมีการสำรวจทัศนคติของบุคลากร ในองค์กรหากผลทัศนคติของบุคลากรในองค์กรเป็นเชิงบวก สามารถดำเนินการจัดการเรียนรวมตามลำดับขั้นต่อไปได้ แต่หากผลทัศนคติเป็นลบยังไม่ควรดำเนินการจัดการเรียน รวมควรดำเนินการเปลี่ยนแปลงทัศนติก่อน

3.2 บุคลากรจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในการคัดแยก คัดกรองเด็กพิเศษที่เรียนรวม นั่นคือควรมีการสร้างความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในแต่ละประเภท ข้อจำกัด ข้อบกพร่องในการเรียนรู้ การให้ความช่วยเหลือ และการประเมินความรู้ความสามารถพื้นฐานของเด็ก รวมทั้งการจัดทำแผนการจัดการศึกษา เฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) ซึ่ง IEP เป็นการวางแผนการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก ที่มีความต้องการพิเศษโดยการวางแผนการจัดการศึกษานี้ มีการประชุมจัดทำ IEP โดยมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการ จัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ คือ ผู้บริหาร สถานศึกษา ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา ผู้ปกครองนักเรียน ครูการศึกษาพิเศษหรืออาจจะมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น แพทย์ นักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด นักอรรถบำบัด แล้วแต่บริบทของแต่ละโรงเรียนที่จะดำเนินการจัดประชุม

4. ด้านการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนมีกระบวนการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมอย่างเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การระบุความต้องการจำเป็นพิเศษ การประเมินผู้เรียน การรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง การจัดชั้นเรียน การสร้างความเข้าใจที่ตรงกันของผู้เกี่ยวข้อง มีการใช้กลยุทธ์การเรียนการสอนที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้ที่เป็นสากล (Universal Design for Learning) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) การเรียนรู้แบบสืบเสาะและหาความรู้ (Inquiry Learning) การสอนแบบมุ่งเน้นเฉพาะทักษะที่บกพร่อง (Embedded Instruction) หรือการสอนร่วมกันระหว่างครูรายวิชากับครูการศึกษาพิเศษ (Co-Teaching) ขนาดของชั้นเรียน ไม่ควรมีจำนวนนักเรียนมากเกินไป ไม่ควรให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนในห้องเรียนเดียว กันมากเกินไป

5. ด้านการสนับสนุนจากผู้ปกครองและชุมชน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาแบบเรียนรวมของผู้ปกครองและชุมชน ทำให้โรงเรียนได้รับการสนับสนุน ส่งเสริม เพื่อการดูแลซึ่งกันและกัน รวมทั้งเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้นักเรียนทั่วไป มีความเข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรจากชุมชน ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่น อาสาสมัครผู้ปกครองในการให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่มี

ความต้องการพิเศษ เป็นต้น

แนวทางการบริหารจัดการเรียนรวมโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT Framework)

โครงสร้างการบริหารจัดการเรียนรวมโดยใช้ โครงสร้างซีท เป็นโครงสร้างเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษานำไปบูรณาการ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งปัจจุบันโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนรวมใช้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรวมโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT Framework) เป็นหลักตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งพบว่ามีปัญหาและอุปสรรคบ้างตามสภาพและข้อจำกัดในการจัดการศึกษา แนวทางการบริหารจัดการเรียนรวมโดยใช้โครงสร้างซีท

(เบญจมา ชลธารินทร์, 2546 : 8-13 อ้างถึงใน อุนวรรัตน์ ช่างหล่อ, 2561 : 27-36) ได้แก่

1.1 นักเรียน (S : Student) เตรียมความพร้อมเด็กที่มีความต้องการพิเศษหรือมีความบกพร่องในด้านร่างกาย อารมณ์และสังคม การช่วยเหลือทางวิชาการจะพิจารณาให้ได้รับการช่วยเหลือหรือเตรียมความพร้อมทันทีที่พบความพิการเพื่อพัฒนาศักยภาพทุกด้าน

1.2 สภาพแวดล้อม (E : Environment) ควรจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษหรือที่มีความบกพร่องเรียนในสภาพแวดล้อมที่มีขีดจำกัดน้อยที่สุด (Least Restrictive Environment : LER) โรงเรียนควรพยายามให้เด็กได้เรียนในชั้นเรียนทั่วไปมากที่สุด โรงเรียนควรปรับสภาพแวดล้อมโดยใช้หลักวิชาการคือ พิจารณาถึงสภาพความบกพร่องของนักเรียนแต่ละประเภท บุคคลที่เกี่ยวข้องในสภาพแวดล้อมของเด็ก ได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูและบุคลากรอื่นในโรงเรียน ผู้บริหารจะเป็นผู้ที่มีบทบาทในที่เป็นผู้นำและสร้างบรรยากาศของการยอมรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียน

1.3 กิจกรรมการเรียนการสอน (A: Activities) กิจกรรมการเรียนการสอน คือ กิจกรรมภายในและภายนอกห้องเรียน เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนที่จะช่วยให้นักเรียนทุกคนทั้งเด็กปกติและเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับการพัฒนา ทั้งในด้านร่างกายจิตใจ อารมณ์ และสังคม ซึ่งประกอบด้วย

1.3.1 การบริหารจัดการหลักสูตรควรมีการปรับหลักสูตรให้เหมาะสม จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program : IEP) ซึ่งเป็น แผนการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษ และมีการจัดทำหลักสูตรเพิ่มเติม สอนทักษะเฉพาะที่จำเป็น เช่น ทักษะการดำรงชีวิตทักษะทางสังคมสำหรับเด็กออทิสติก และต้องจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล (Individual implementation Plan: IIP) ซึ่งเป็นแผนการสอนที่จัดขึ้นเฉพาะเจาะจงสำหรับเด็กแต่ละคนในวิชาหรือทักษะที่เป็นจุดอ่อน แผนการสอนเฉพาะบุคคลนี้จัดทำขึ้นเพื่อช่วยให้นักเรียนบรรลุจุดประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

1.3.2 การตรวจสอบทางการศึกษา (Educational Implementation) ในการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวกับนักเรียน ในด้านวิชาการ พฤติกรรมและร่างกาย รวมทั้งตัดสินใจเกี่ยวกับนักเรียนใน

เรื่องการส่งต่อ การคัดแยก การกำหนดประเภทเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การวางแผนการสอน และการประเมินความก้าวหน้าของนักเรียน

1.3.3 เทคนิคการสอนโดยมีเทคนิคการสอนที่หลากหลายรูปแบบ คือ การวิเคราะห์งานการสอน โดยในระบบเพื่อนช่วยเพื่อน

1.3.4 การรายงานความก้าวหน้าของนักเรียน การติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนในปัจจุบันใช้วิธีการทบทวนและปรับแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล ปีละอย่างน้อย 2 ครั้ง

1.3.5 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกห้องเรียนและชุมชนอย่างเหมาะสม

1.3.6 การประกันคุณภาพทางโรงเรียนควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการการประกันคุณภาพ การจัดการเรียนรวมขึ้น

1.3.7 การรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษหรือที่มีความบกพร่องเข้าเรียนโดยมีปฏิทินการรับอย่างชัดเจน

1.3.8 การจัดตารางเวลาให้บริการสอนเสริม และจัดให้มีการให้คำแนะนำปรึกษา

1.4 เครื่องมือ (T : Tools) หมายถึง สิ่งที่น่ามาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการเรียนรวมช่วยให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเกิดการเรียนรู้และดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เป็นการช่วยสนับสนุนให้นักเรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ อันได้แก่ นโยบายวิสัยทัศน์ พันธกิจ งบประมาณระบบการบริหารจัดการ กฎกระทรวง เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อทางการศึกษา เช่น อุปกรณ์ สื่อสิ่งพิมพ์ อักษรเบรลล์ หนังสือเสียงสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น บริการต่าง ๆ ที่ช่วยสนับสนุน การศึกษาของคนพิการแต่ละประเภท เช่น การเขียนและอ่านอักษรเบรลล์ การสอนภาษามือ การฝึกพูด รวมทั้งการสอนเสริมวิชาการต่าง ๆ ความช่วยเหลืออื่น ๆ ทางการศึกษา เช่น กิจกรรมบำบัดและกายภาพบำบัด และการแก้ไขการพูด เป็นต้น

แนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม โดยใช้ PARAMEE MODEL

บทความนี้ขอนำเสนอ แนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม โดยใช้ PARAMEE MODEL ภายใต้โครงสร้าง SEAT FREAMWORK เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาเรียนรวมในสถานศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

P (Planning) การวางแผน ในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ผู้บริหารต้องมีการวางแผนการดำเนินการ ประชุมทีมงาน หรือการดำเนินการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมร่วมกัน

A (Attitude) ทักษะคติ การจัดการเรียนการสอนแบบเรียนรวม เรื่องแรกที่ต้องใส่ใจคือทัศนคติของครูและบุคลากรในสถานศึกษา ต้องให้ทุกคนในสถานศึกษาคิดบวก เข้าใจ เต็มใจ และพร้อมที่จะทำการจัดการเรียนการสอนผู้เรียนเรียนรวม

R (Responsibility) ความรับผิดชอบ ครูและบุคลากรทุกคนต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนเองได้รับมอบหมายในการจัดการเรียนการสอนนักเรียนเรียนรวม

A (Activity) การจัดกิจกรรมการสอน ครูต้องมีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program : IEP) ครูต้องมีการวางแผนการจัดกิจกรรมการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนเรียนรวม คำถึงถึงปัจจัยหลายๆอย่าง และข้อจำกัดของผู้เรียน

M (Management) การบริหารจัดการ ผู้บริหารต้องมีกระบวนการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมที่ชัดเจน ทั้งขั้นตอน กระบวนการ และการประเมินผล ต้องร่วมตกลงกับครูในโรงเรียนให้เข้าใจตรงกัน

E (Environment) การจัดการสิ่งแวดล้อม ในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม โรงเรียนต้องจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อผู้เรียน สะดวกต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

E (Empower) เสริมพลัง ต้องมีการกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน อาจจะใช้เทคนิคแรงจูงใจ นอกชั้นเรียนมีการจัดกิจกรรมเสริมสร้างการเรียนรู้ให้ผู้เรียนอีกทางหนึ่งด้วยก็ได้

บทสรุป

การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม (Inclusive Education) ได้ดำเนินการจัดการศึกษาโดยเข้าใจความแตกต่างของผู้เรียนและสามารถจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของนักเรียนแต่ละคน โดยการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการและระดับการเรียนรู้ของนักเรียน จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาและปรับหลักสูตรให้เหมาะสมจัดระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่หลักในการบริหารจัดการการศึกษาแบบเรียนรวมให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้ นักเรียนได้รับประสบการณ์และการเรียนรู้ตามจุดหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำในการระดมและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อให้การดำเนินงานตามภารกิจขององค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การบริหารและจัดการศึกษาแบบเรียนรวมเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ มากมาย ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปฏิรูปในการศึกษาจึงต้องมีศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่จะทำให้การบริหารจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยเฉพาะหลักการการบริหาร สถานศึกษา 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหาร งบประมาณ ด้านการบริหารงานทั่วไป นอกจากนี้ผู้บริหารต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยสำคัญอื่นในการบริหารจัดการได้แก่ระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และการมีส่วนร่วม ของทุกคนในโรงเรียนเพื่อให้การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมให้ประสบความสำเร็จ

ดังนั้นแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม โดยใช้ PARAMEE MODEL ภายใต้โครงสร้าง SEAT FREAMWORK จึงมีส่วนช่วยในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในโรงเรียน เพื่อช่วยพัฒนาการจัดการศึกษาเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ซึ่งโรงเรียนแต่ละแห่งอาจจะมีกลยุทธ์ที่แตกต่างกันในการบริหารจัดการการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมให้ประสบความสำเร็จและเป็นแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดมีความเหมาะสม เฉพาะโรงเรียนแต่ละแห่ง ซึ่งไม่ใช่รูปแบบที่ต้องจัดการศึกษาให้เหมือนกัน แต่ควรนำมาปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพบริบทของโรงเรียนแต่ละแห่ง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความ

เป็นไปได้เนื่องจากสภาพโรงเรียนแต่ละแห่งมีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน และมีวัฒนธรรมและการบริหารจัดการภายในองค์กรที่แตกต่างกัน เพื่อให้การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมประสบความสำเร็จมากที่สุดและสอดคล้องกับความต้องการและสภาพของโรงเรียนที่จัดการศึกษาแบบเรียนรวมเพื่อส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาโดยมุ่งเน้นที่นักเรียนเป็นสำคัญ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545*. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. สืบค้นจาก http://www.bic.moe.go.th/images/stories/5Porobor._2542pdf.pdf
- (2543). *การศึกษาแบบเรียนรวม. เอกสารประกอบการสอนรายวิชาการศึกษาแบบเรียนรวม*. กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต. สืบค้นจาก <https://bit.ly/3uaVOzy>
- สุชาติ บุษพา. (2557). *การศึกษาแบบเรียนรวม (Inclusive Education)*. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. สืบค้นจาก <http://portal5.udru.ac.th/ebook/pdf/upload/17OSaDZS16EV85S0OEg2.pdf?fbclid=IwAR0f6bfkxKxq4lnJZvDI16CzowzdQz-hANKrow5DGLvxDexyGLw-98Jo7NM>
- อนูวรรตน์ ช่างหล่อ. (2561). *การบริหารจัดการการเรียนรู้ร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT) ของโรงเรียนจัดการเรียนรู้ร่วมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. สืบค้นจาก <http://www.repository.rmutt.ac.th/dspace/bitstream/123456789/3498/1/RMUTT-161645.pdf>
- อรทัย แสนชัย. (2559). *การจัดการเรียนรวมของโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวม จังหวัดนนทบุรี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์น*. 10(2), 251-260. สืบค้นจาก <http://journal.feu.ac.th/pdf/v10i2t3a25.pdf>
- UNESCO. (1990). *World Declaration on Education for All and its companion Framework for Action to Meet Basic Learning Needs*. (Third edition). Paris:UNESCO. Retrieved from https://www.right-to-education.org/sites/right-to-education.org/files/resource-attachments/UNESCO_World_Declaration_For_All_1990_En.pdf

